

**SAOPŠTENJE SPGS KAROLINE ZIJADE NA DEBATI SAVETA
BEZBEDNOSTI O UNMIK-U**

Njujork

23. OKTOBAR 2023.

Gospodine predsedniče,

Istaknuti članovi Saveta bezbednosti,

Ekselencije,

Dame i gospodo:

Čast mi je da izvestim Savet o nedavnim ključnim dešavanjima na Kosovu. Izveštaj Generalnog sekretara koji je pred vama obuhvata period od 19. marta do 18. septembra. Svoje saopštenje ću danas započeti tako što ću vam skrenuti pažnju na ozbiljan bezbednosni incident koji se dogodio 24. septembra u blizini sela Banjska u opštini Zvečan na severu Kosova.

Rano ujutru tog dana ubijen je pripadnik kosovske policije, dok su još dvojica povređena na ulazu u ovo selo, koji su blokirala dva vozila. Tokom tog dana i u večernjim satima, kosovska policija i teško naoružani elementi učestvovali su u razmeni vatre koja je dovela do smrti četiri osobe i do više hapšenja. Kosovska policija je zaplenila znatan broj vozila, vojne opreme i oružja.

UNMIK se pridružio međunarodnoj zajednici u nedvosmislenoj osudi incidenta i tragičnog gubitka života, pozivajući na uzdržanost. Neophodno je da istrage koje su trenutno u toku pruže mogućnost da se ovi događaji činjenično dokumentuju i da počinioci budu pozvani na odgovornost.

Glavna dešavanja od 24. septembra pogoršala su već narušeno bezbednosno okruženje odlikovano atmosferom uzajamne sumnje i kontradiktornih shvatanja

koji utiču na značajan deo stanovništva, naročito na severu Kosova i u srpskoj zajednici u drugim delovima Kosova.

Gospodine predsedniče,

U danima, sedmicama, čak i mesecima koji su prethodili 24. septembru, političke i bezbednosne tenzije na severu Kosova postepeno su se povećavale usled odsustva opiljivog napretka u dijalogu pod okriljem EU. Na sastanku na visokom nivou održanom 14. septembra u Briselu nije postignut konsenzus o redosledu primene prethodnih sporazuma. To je još jednom bila propuštena prilika za konstruktivno angažovanje u programu za implementaciju obaveza koje su strane preuzele u okviru sporazuma postignutih u Briselu i Ohridu ranije ove godine.

Obe strane su razmenile zapaljive javne optužbe, narušivši krhke kanale komunikacije između zajednica na Kosovu i između političkih lidera u Beogradu i Prištini. Tokom moje interakcije sa širokim spektrom sagovornika – uključujući opštinskim, verskim i poslovnim liderima i liderima civilnog društva – najčešća osećanja sa kojima sam se susrela bili su frustracija i zabrinutost izazvani neizvesnom budućnošću. Tenzije i uznemirenost širom Kosova, na koje su naročito ukazivali pripadnici srpske zajednice na Kosovu, podstaknuti su političkom retorikom koja izaziva podele. Umesto što podstiču tenzije političkim porukama upućenim jednoj grupi, izabrani lideri snose odgovornost za rešavanje bezbednosnih potreba i širih socio-ekonomskih problema svih delova društva, bez obzira na etničku, jezičku ili političku pripadnost.

Gospodine predsedniče,

Prepreke poput bojkota lokalnih izbora od strane kosovskih Srba, 23. aprila na severu Kosova, gde oni čine većinu stanovništva, s tim povezanog pitanja adekvatnog političkog predstavnštva i užasnog nasilja od 29. maja koje je dovelo do ozbiljnih povreda 93 pripadnika KFOR-a, kao i civila, predstavljaju ozbiljnu opasnost za postizanje dugoročnog mira i stabilnosti. Trenutni politički zastoj, sa svojim uticajem na bezbednost i dobrobit stanovništva, može se prevazići samo kompromisom dogovorenim u okviru dijaloga između Beograda i Prištine.

Mere deeskalacije su ključne za smanjenje tenzija, i s tim u vezi, delim nade mnogih da će ishod sastanaka pod vođstvom EU i SAD, održanih odvojeno u Prištini i Beogradu 21. oktobra, vratiti dijalog na put napred, uz čvrstu posvećenost obe strane primeni mera za deeskalaciju i predlozima iznetim tokom ovih sastanaka. To uključuje ponovnu posvećenost obe strane da u potpunosti primene sve prethodne sporazume postignute u dijalogu. Shodno tome, rad na uspostavljanju Asocijacije/Zajednice opština sa srpskom većinom trebalo bi da počne bez odlaganja ili preduslova, zajedno sa svim ostalim važnim sporazumima.

Trebalo bi da imamo na umu da će neuspeh u postizanju političkog kompromisa nastaviti da utiče nepovoljno na dobrobit običnih ljudi, uključujući na njihovu sposobnost da dobiju osnovne usluge i ostvare svoj socio-ekonomski potencijal. S tim u vezi, važno je napomenuti da su kašnjenja u primeni sporazuma iz dijaloga dovela do odlaganja donatorske konferencije EU predviđene Aneksom primene sporazuma iz februara, koja bi verovatno privukla značajnu ekonomsku podršku i mogućnosti za investiranje.

Gopodine predsedniče,

Tokom sednica Saveta često smo govorili o pozitivnim načinima na koje održivi politički sporazumi mogu uticati na ljudske živote, čak i kada to ima svoju cenu. Možda suviše retko govorimo o čak većoj ceni koja nastaje zbog nepostizanja sporazuma. Ovde govorim o ceni za sve zajednice, bilo da se radi o Srbima, Albancima, ili drugim građanima koji žive u različitim delovima Kosova i u celom regionu.

Tenzija, izolacija i sve veći nedostatak poverenja da će politički lideri zadovoljiti najhitnije potrebe građana i opravdano nezadovoljstvo kojem smo svedoci proteklih meseci, i što je još gore, pribegavanje nasilju i zastrašivanju od strane zlonamernih pojedinaca, ugrožavaju teško stečene dobitke ostvarene kroz dijalog pod okriljem EU. Za povratak produktivnijem političkom procesu neophodni su odgovorno vođstvo i kompromis.

Znamo za izreku da bez mira nema održivog razvoja i da nema mira bez održivog razvoja. Stoga vredi naglasiti da bi regionalnu saradnja i inicijative za integraciju, u svim oblicima, trebalo pozdraviti i dati im prioritet kako bi doprineli produktivnijem dijalogu.

Mir, prosperitet, napredak, održivost i povezanost bili su među glavnim temama naglašenim tokom nedelje na visokom nivou Generalne skupštine u septembru, i tokom samita Berlinskog procesa koji je održan prošle sedmice u Tirani. Danas, u ovom uvaženom telu, verujem da je od najveće važnosti da međunarodna zajednica pozove i Prištinu i Beograd da podrže odlučne i usaglašene mere u skladu sa ovim glavnim prioritetima, uz opasku da nijedan lider ili akter ne može da očekuje da će sam uspeti da prevaziđe aktuelne globalne izazove.

Gospodine predsedniče,

U svom saopštenju u aprilu ove godine već sam istakla, a to bi trebalo ponoviti i danas, potrebu za jasnom i neprekidnom komunikacijom sa građanima o pitanjima koja utiču na njihovu egzistenciju, zdravlje i ljudska prava – pitanjima poput eksproprijacije zemljišta, slobode kretanja ljudi i robe, uključujući preko administrativne granične linije.

Rad institucija u oblasti vladavine prava mora biti utemeljen na ljudskim pravima i trebalo bi da bude jasno objašnjen i predstavljen u javnosti, kako bi se izbegla pogrešna shvatanja i obezbedila jednakost svih pred zakonom.

Pozdravila sam usvajanje zakona od strane Skupštine Kosova kojim se reguliše postupak prijave za status žrtava seksualnog nasilja povezanog sa sukobom i, s tim u vezi, ohrabrila bih vlasti da razmotre preporuke specijalnog izvestioca UN za promociju istine, pravde, reparacija i garancija neponavljanja. Nakon kontinuiranog zalaganja UNMIK-a, UN agencija i grupa civilnog društva da Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom bude uvrštena u Ustav, pozdravljamo odluku Ustavnog suda od 1. avgusta ove godine koja utire put za uključivanje međunarodnih normi ljudskih prava koje se odnose na prava osoba sa invaliditetom u zakonski okvir Kosova.

Gospodine predsedniče,

Ove godine obeležavamo petu godišnjicu UNMIK-ove agende za izgradnju poverenja. Uprkos dosadašnjem uspehu u jačanju dijaloga, društvenoj koheziji i otpornosti na lokalnom nivou, okruženje je tokom ove godine postalo izazovnije. Uprkos tome, i dalje smo čvrsto posvećeni daljem radu sa našim partnerima iz svih zajednica na Kosovu u cilju jačanja komunikacije i razumevanja među ljudima. Time se priprema teren za prihvatanje teških ali nužnih kompromisa neophodnih za postizanje napretka u dijalogu na nivou lidera.

Pre šest meseci, pokrenut je Barabar centar uz podršku UNMIK-a i opštine Priština. Upotrebljavana u oba zvanična jezika na Kosovu, albanskom i srpskom, reč “Barabar” znači jednakost i pravičnost. Centar predstavlja siguran prostor u centru grada u kojem ljudi iz svih društvenih slojeva i svih zajednica, mogu da se sastanu kako bi slobodno raspravljali i prevazišli političku retoriku koja dovodi do podela. Od kada je otvoren u maju ove godine, Centar je organizovao više od 40 multietničkih događaja, pokazavši da je čak i u izazovnim vremenima moguće – i zaista poželjno – zbližavanje ljudi.

U cilju unapređenja agendi o ženama i mladima, miru i bezbednosti Misija nastavlja da podržava organizacije civilnog društva predvođene ženama i da podstiče učešće omladinskih lidera i žena lidera u procesima odlučivanja na svim nivoima. Podržavamo inicijative koje imaju za cilj promovisanje aktivnog i suštinskog učešća žena u političkim procesima i uključivanje rodne perspektive u proces normalizacije između Beograda i Prištine. Takođe ćemo nastaviti da podržavamo mlade, uključujući održavanjem godišnje Skupštine mladih UN-a na Kosovu. Proteklog juna održana je peta Skupština mladih u jeku političkih tenzija. Više od 150 mladih lidera sa Kosova i iz regiona okupilo se i konstruktivno raspravljalo o ključnim problemima, uključujući: borbi protiv dezinformacija i govora mržnje, učešću mladih u odlučivanju i zaustavljanju nasilja u porodici, da pomenem samo nekoliko. S tim u vezi, zahvaljujemo se Timu UN na Kosovu na njihovoj bliskoj saradnji.

Zajedno sa našim partnerima, Misija obezbeđuje jednak pristup pravosuđu poboljšavanjem infrastrukture sudnica, pružanjem besplatne pravne pomoći i zastupanjem više od 2.000 osoba iz svih zajednica širom Kosova, kao i pružanjem usluga prevođenja. Nastavićemo sa tim i ubuduće.

Želim da iskoristim ovu priliku da pohvalim otpornost lokalnih partnera, uključujući partnera UNMIK-a, posvećenih žena, muškaraca i mladih iz svih zajednica na Kosovu, koji, uprkos narativima koji dovode do podela i stvarnosti

prožete izazovima, neumorno rade na postizanju boljeg razumevanja među svojim zajednicama.

Gospodine predsedniče,

Želim ponovo da naglasim podršku UNMIK-a dijalogu pod okriljem EU, uz osećaj hitnosti, u svetlu nestabilnosti koja je obeležila aktuelni izveštajni period. Posvećeni smo podršci svim glasovima koji odbacuju polarizaciju u korist kompromisa i saradnje. Nastavićemo sa našim radom na izgradnji poverenja, iako često čujemo da je “poverenje u ovom trenutku na najnižem nivou”. Ali, ako ne sada, kada?

Da ponovim još jednom: Dijalog je jedini put napred.

Gospodine predsedniče,

Pre nego što završim, želim da odvojim trenutak kako bih odala priznanje jednom od mojih ključnih partnera na ogromnom doprinosu tokom veoma izazovnog vremena na Kosovu, odlazećem komandantu KFOR-a general-majoru Anđelu Mikelu Ristučiju iz Italije. Njegovo vođstvo bilo je ključno tokom upravljanja nekoliko kriza koje su izbile tokom protekle godine. Takođe želim da uputim posebnu dobrodošlicu njegovom nasledniku, general-majoru Ozkanu Ulutašu iz Turske, sa kojim znam da ćemo imati slično bliske poslovne odnose tokom ostvarivanja našeg zajedničkog mandata.

Zaključiću iskazivanjem svoje duboke zahvalnosti vama, uvaženim članovima Saveta, na vašoj podršci. Ta podrška je nužna za dalji rad UNMIK-a na obezbeđivanju uslova za miran i normalan život svih građana Kosova.

Hvala vam.